

Nr. 64

Viti i gjashtë i botimit

Shtator 2018

Në këtë numër do të gjeni:

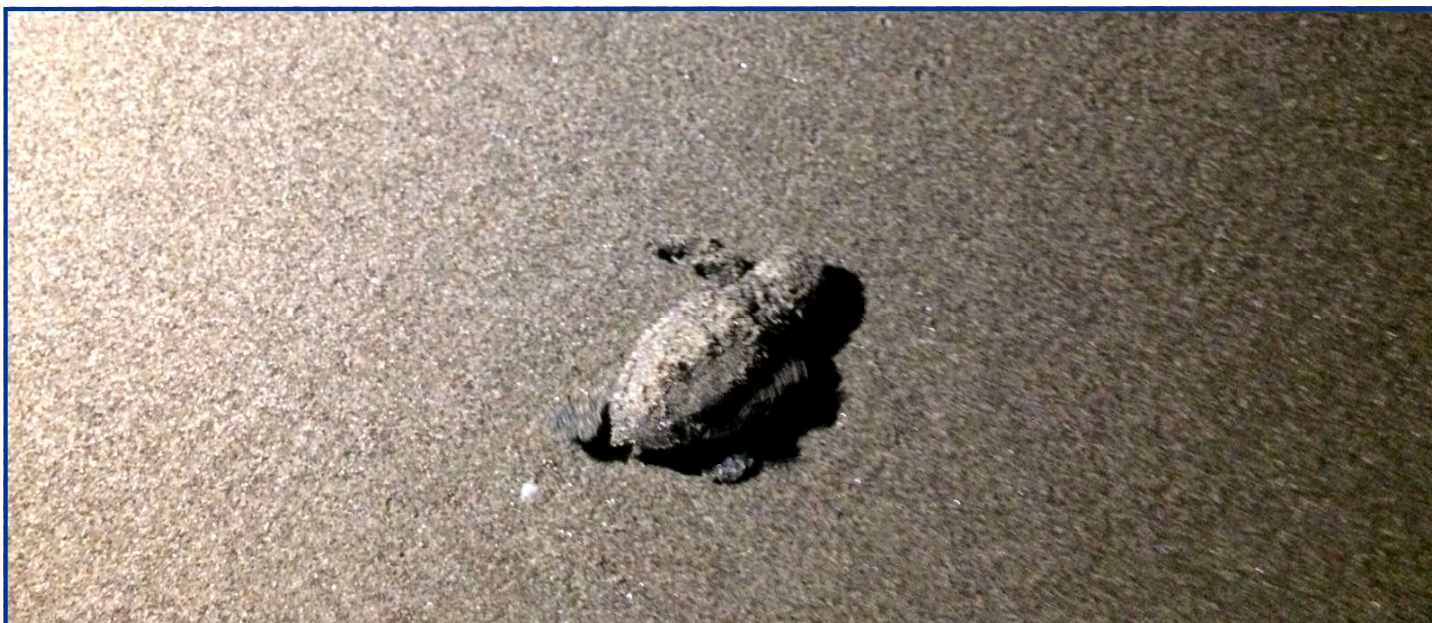
- *Një e shkuar e pa zbuluar apo një e ardhme me përgjegjësi...*
- *Monitorimi i specialistëve italianë - plazhet shqiptare të përshtatshme për breshkat detare*
- *Italia shpëton tre arinj shqiptarë, i strehon në parkun e Romës*
- *Si e përmirëson pjesëmarrja publike vendimmarrjen për çështjet mjedisore?*
- *...me këtë rast Ju kujtojmë se...*
- *Njoftime*

Një e shkuar e pa zbuluar apo një e ardhme me përgjegjësi...

Breshkat e detit janë lojet më të vjetra, që notojnë në detet dhe oqeanet tona prej 150 milionë vitesh. Në botë ekzistojnë 8 lloje të breshkave të detit, 3 prej të cilave janë vënë re edhe ne vendin tonë siç janë: *Caretta caretta* (Breshka kokë trashë), *Chelonia mydas* (Breshka e gjelbër) dhe *Dermochelis coriacea* (Breshkakurritz

-lëkurore). Vizitorja më e zakonshme që takohet në ujërat e bregdetit shqiptar është *Caretta caretta*, ndërsa dy llojet e tjera takohen shumë më rrallë.

Breshkat e detit janë lloje të vjetra, që për vendin tonë paraqesin rëndësi të posacme. Së pari, duke qenë një lloj i rrezikuar, kërkon një vëmendje të shtuar, jo vetëm të institucioneve përkatëse mjedisore, por edhe të opinionit mbarë shoqëror. Ato janë një resurs i *Vijon në faqe 2*

Vijon nga faqe 1 veçantë shkencor, eko-ekonomik, ku në vend të parë reshtohet interisimi i vizitorëve brenda dhe jashtë vendit për t'i parë.

Në vendin tonë janë bërë përpjekje të shumta për të njohur me ekzaktësi gjendjen reale të

përhapjes së breshkave të detit në ujërat tona detare. Përpjekje të cilat ende nuk j a n ë formalizuar në studime të mirë fillta për folezimin e breshkave të detit në Shqipëri. Një

punë e kujdesshme, profesionale dhe korrekte me përgjegjësi të lartë shkencore për ruajtjen dhe riaftësimin e tyre, realizohet pranë qendrave të rehabilitimit të breshkave të detit në Patok, nën kujdesin e Prof. Idriz Haxhiu dhe së fundmi pranë Qendrës së Vizitorëve në Rradhimë (Vlorë), nën kujdesin e Administratës Rajonale të Zonave të Mbrojtura, në bashkëpunim me UNDP. Janë bërë konstatime të shumta lidhur me llojet dhe popullatat për çdo lloj të breshkave të detit në Shqipëri, por ende nuk kemi të dhëna të plota lidhur me folenizimin e tyre.

Në Qershor të këtij viti, duke dalë si nevojë emergjente, një përpjekje e rëndësishme në lidhje me atë çka ndodh me breshkat detare në vendin tonë, MEDASSET në bashkëpunim me Dr. Enerit Sacdanaku dhe student vullnetarë, kanë ndërmarrë një studim shkencor të mirëfilltë lidhur me aspektin e folenizimit në plazhet potenciale. Ky studim ka për qëllim të zgjidh këto çështje kryesore: përcaktimi plazheve të mundshme për folezim, realizimi i matjeve lidhur

me lartësinë, temperaturën, kompaktësinë e rërës mjaft të rëndësishme në folezim.

Gjatë veprimeve të ndryshme studimore u arrit në zbulimin e disa fakteve interesante të pa njohura për vendin tonë, siç ishte prania e një foleje të breshkës së detit (*Carettacaretta*) në territorin e parkut kombëtar "Divjakë-Karavasta". Derimë sot në Shqipëri ende nuk ishin konstatuar raste të folenizimit të breshkave të detit. Si një eveniment i ri, nga AdRZM qarku Fier, me përkushtimin e nevojshëm u morën masa për të mbrojtur folenë deri në ditën e çeljes së tyre. Pas 52 ditëve, me një vëzhgim të pashkëputur ditën edhe natën, përfundimisht të vegjëlit çelën dhe nisën rrugëtimin e tyre drejt detit. Pas çeljes masive, me mbi 40 të vegjël, u realizua ruajtja gjatë gjithë kohës e folesë, për të dhënë ndihmën e parë të vegjëlve që të merrnin rrugën e duhur drejt habitatit të tyre të përjetshëm. Ky fakt është një rast i veçantë dhe unikal në vendin tonë, që tregon se edhe vendi ynë është vend i përshtatshëm për folenizimin, ku breshkat e detit nisën të jetojnë edhe te ne.

Nisur nga rezultatet e këtij studimi përpara qendrës studimore dalin detyra edhe më të shumta, prandaj është e nevojshme që jo vetëm në mënyrë vullnetare, por edhe me investime

modeste ky problem të shihet më gjerësisht dhe me vëmendjen e duhur, jo vetëm nga institucionet studimore shkencore, por edhe nga ato shtetërore. Studime të

Vijon në faqe 3

Vijon nga faqe 2 mëtejshme janë të nevojshme për të kuptuar nëse këto janë raste sporadike ose jo, prandaj lind nevoja për një bashkëpunim midis institucioneve shtetërore përgjegjëse, me ato

shkencore, universiteteve, projekteve të ndryshme dhe komunitetit (veçanërisht të peshkatarëve) për të nxjerr dritë mbi një fakt sa interesant aq edhe të rëndësishëm për biodiversitetin shqiptar.

Një nga detyrat më të mëdha dhe më të rëndësishme është ndërgjegjësimi i shoqërisë shqiptare lidhur me breshkat e detit, të cilët në rastet e folezimit të tyre nga mos njohja e biologjisë dhe ekologjisë së breshkës, mund të

çojnë në dëmtime të pa rikthyeshme. Jo vetëm studentët të Biologjisë Mjedisore, por kushdo duhet të dijë diçka për natyrën, sidomos për vlerat e

mëdha të biodiversitetit në vendin në të cilin ai banon dhe punon. Njohja e çdo gjëje që na rrethon si dhe rëndësisë që ato kanë, do na bëjë të kuptojmë më mirë vlerat e tyre dhe ti përdorim ato sa më mirë në funksion të zhvillimit të qëndrueshëm. Mungesa e informacionit për gjendjen reale të diversitetit të breshkave të detit, sjell si pasojë humbjen e vëmendjes dhe interesit të shoqërisë për atë çfarë ndodh rreth tij. Kjo humbje e vëmendjes çon në rënien e gjendjes së kësaj pasurie në mënyrë graduale dhe mos konstatimi i kësaj rënie do të çojë drejt zhdukjes.

*Endora Celohoxhaj
Eksperte e Biodiversitetit*

Minitorimi i specialistëve italianë, plazhet shqiptare të përshtatshme për breshkat detare

Bregdeti shqiptar nuk është vetëm një pasuri për turizmin e detit dhe të rërës, por edhe një mundësi e shkëlqyer për shtimin e faunës së rrallë. Monitorimi i foleve të breshkës Caretta-Caretta në bregdetin shqiptar solli në Shqipëri specialistë italianë të rezervës Oasi WWF Policoro, të cilët zhvilluan një trajnim me stafet e Agjencive të Zonave të Mbrojtura në Fier dhe Vlorë. Trajnimi u fokusua në drejtim të monitorimit të vijës bregdetare për zbulimin e rasteve të folezimit të breshkave detare, trajtimi i një

foleje deri në çeljen e vezëve dhe ndihma e parë që mund t'i jepet një breshke.

Me ndihmën e dronit, specialistët italianë monitoruan rreth 60 km vijë bregdetare ranore nga Shkumbini në Vlorë.

Në përfundim të monitorimit u arrit në konkluzionin, që plazhet shqiptare janë shumë të përshtatshme për folezimin e breshkave detare dhe se rasti i folesë në Parkun Kombëtar Divjakë-Karavasta, nuk është një rast i izoluar.

Vijon në faqe 4

Vijon nga faqe 3 Pranë saj, në një distancë prej 30 km, mund të jenë edhe 3-4 fole të tjera të ndërtuara nga e njëjta breshkë në harkun e pak ditëve.

Ky është një eveniment natyror unikal për vendin tonë, pasi vërtetohet se bregdeti ynë shërben edhe për shtimin e një prej llojeve më të vjetra të botës faunistike që ruhet në të gjithë botën.

Deri tani, një popullatë e rëndësishme e breshkës së detit është identifikuar se përdor ujërat e bregdetit të Shqipërisë për t'u ushqyer dhe dimëruar, ndërsa rastet e raportuara për folezimin e tyre kanë qenë shumë të pakta dhe jo zyrtare, deri në gjetjen e fundit në plazhin e Divjakës.

Burimi - ATSH

Italia shpëton tre arinj shqiptarë, i strehon në parkun e Romës

Gianni, Sam dhe Mary u shpëtuan dhe tashmë ndodhen në shtëpinë e re të tyre, Bioparco, në Romë të Italisë. Bëhet fjalë për tre arinj të murrmë, të cilët nëse do të rrinin në Shqipëri, do të kishin një jetë gjithë keqtrajtime dhe shfrytëzime. Është kjo ajo që thonë mediat italiane, lidhur me shpëtimin e tre arinjve shqiptarë, ku për shpëtimin e tyre u përfshinë tre shoqata për mbrojtjen e kafshëve, parku i Romës, ministria e Turizmit në Itali dhe ajo e Mjedisit në Shqipëri.

Bëhet fjalë për arinjtë vëllezër Gianni dhe Sam,

të lindur në fillim të vitit 2017, dhe Mary një arushe femër, të cilët u shpëtuan nga kushtet ku jetonin.

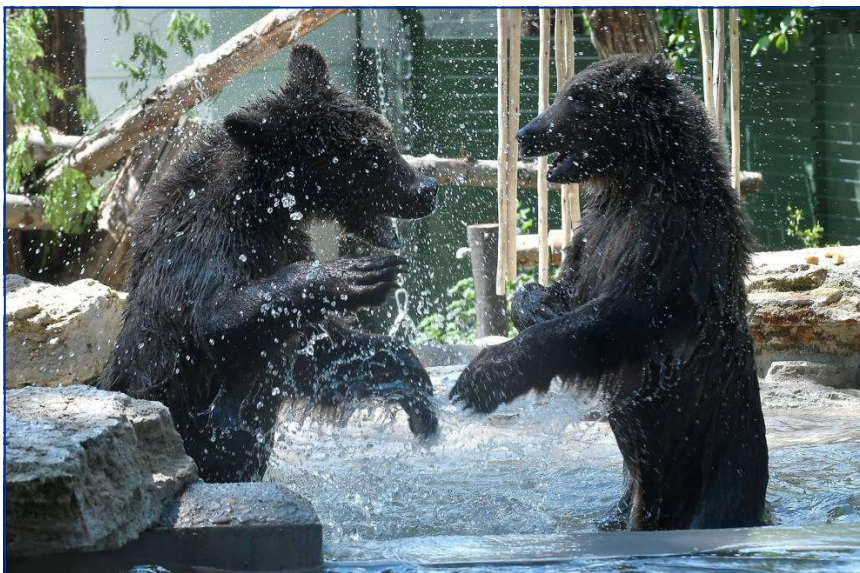
Në Shqipëri, shkruajnë mediat italiane, arinjtë shkëputen nga nënat kur janë fare të vegjël dhe rriten nga njeriu, duke u përdorur si qenushë në rrugë në këmbim të fotografive apo në lokale për të tërhequr më shumë klientë, ku jetojnë në kafaze në kushte të rënda.

Tashmë tre arinjtë do të jetojnë në një zonë të ndërtuar enkas për ta, me elementë natyrorë. Shpëtimi i tyre u bë i mundur në sajë të denoncimit në rrjetet sociale.

Disa përdorues sinjalizuan në Facebook, se pronari i një hoteli në Shqipëri, mbante ilegalisht dy arinj të murrmë. Në atë moment ndërhyjnë autoritetet italo-shqiptare.

Bashkë me ta u transferua edhe Mary, e cila ishte shpëtuar disa kohë më parë dhe ishte çuar në kopshtin zoologjik të Tiranës, por që sipas autoriteteve italiane, ambienti nuk është i përshtatshëm për të pritur kafshë të kësaj natyre.

Burimi - AKZM

Si e përmirëson pjesëmarrja publike vendimmarrjen për çështjet mjedisore?

Fragmente nga manuali i praktikave më të mira botërore

Shteti: **Turqi**

Rasti: Ndërtimi i një hoteli pranë liqenit Eymir (Ankara)

Theksi: Pjesëmarrja e gjerë dhe e larmishme publike solli diskutime të frytshme dhe nxiti përfshirjen konstruktive të komuniteteve vendore në vendimmarrje, si rrjedhojë e të cilës ishte ruajtja e një zone të mbrojtur.

150 metra larg liqenit Eymir në Ankara u planifikua të ndërtohej një hotel. Zona përreth liqenit përfshin një pyll, i cili është brenda kufijve të një zone rreptësisht të mbrojtur. Vetë liqeni është shtëpia e qindra llojeve të shpendëve, bimëve dhe kafshëve. Ai gjithashtu është brenda kufijve të Universitetit Teknik të Lindjes së Mesme.

Kur nisi procesi VNM për ndërtimin e hotelit, nën drejtimin e Dhomës së Inxhinierëve të Mjedisit, shoqëria civile, dhe publiku i gjerë u informuan për projektin dhe ndikimet e tij të mundshme nëpërmjet veprimtarive në liqen, fushatave në rrjetet sociale, dhe publikimeve të tjera në media. Dhoma dha deklarata për shtyp, anëtarët

e parlamentit vizituan zonën, dhe u ngrit një forum OJQ për të diskutuar lidhur me efektet e projektit të ndërtimit. Te liqeni u mbajt një takim publik, dhe anëtarët e parlamentit e vizituan për së dyti zonën pas nisjes së një fushate në rrjetet sociale "#Protect Eymir" (#Mbroni Eymir-in).

Niveli i pjesëmarrjes ishte shumë i lartë ditën e takimit të konsultimeve publike. Pjesëmarrësit ishin nga gjithë Ankaraja, duke përfshirë shoqërinë civile, publikun e gjerë, akademitë, dhe median. Publiku ishte i mirëinformuar rreth projektit të ndërtimit të hotelit dhe efekteve të tij në zonën përreth. Publiku i drejtoi pyetje kompanisë investuese rreth mungesës së objekteve të trajtimit, rrezikut që i kanosej shpendëve dhe kafshëve në zonë, dhe perceptimit të gabuar se liqeni ishte nën përdorimin ekskluziv të Universitetit. Përgjigjet e kompanisë nuk i bindën pjesëmarrësit, dhe përfaqësuesit e shtypit i regjistruan diskutimet. Pas takimit konsultues, kompania investuese vendosi mos ta vazhdonte procesin VNM dhe hoqi dorë nga projekti.

*...me këtë rast Ju kujtojmë se
28 vjet më parë...*

Bazuar në dispozitat e ligjit nr. 8906, datë 06.06.2002 "Për zonat e mbrojtura", të ndryshuar, Këshilli i Ministrave miratoi vendimin nr. 451, **datë 16.09.1993** "Për mirëadministrimin e shpellave". Sipas këtij vendimi "Shpellat e eksploruara dhe ato të paeksploruara në territorin

Shpella e Pellumbasit

Vijon nga faqe 5 e Republikës së Shqipërisë mbrohen dhe administrohen nga shteti, si pasuri natyrore kombëtare". Ish-Komiteti i Ruajtjes dhe i Mbrojtjes së Mjedisit është institucioni i caktuar për kontrollin e shpellave.

Me VKM nr. 365, datë 10.07.1995 "Për një ndryshim në vendimin e Këshillit të Ministrave nr.

451, datë

16.09.1993

" P ë r

administrimin

e shpellave" u

caktua dhe

"Tarifa e

shërbimit

(d h ë n i e

liçence dhe

informacion)

për ekipet e

huaja deri në

10 veta dhe

me periudhë

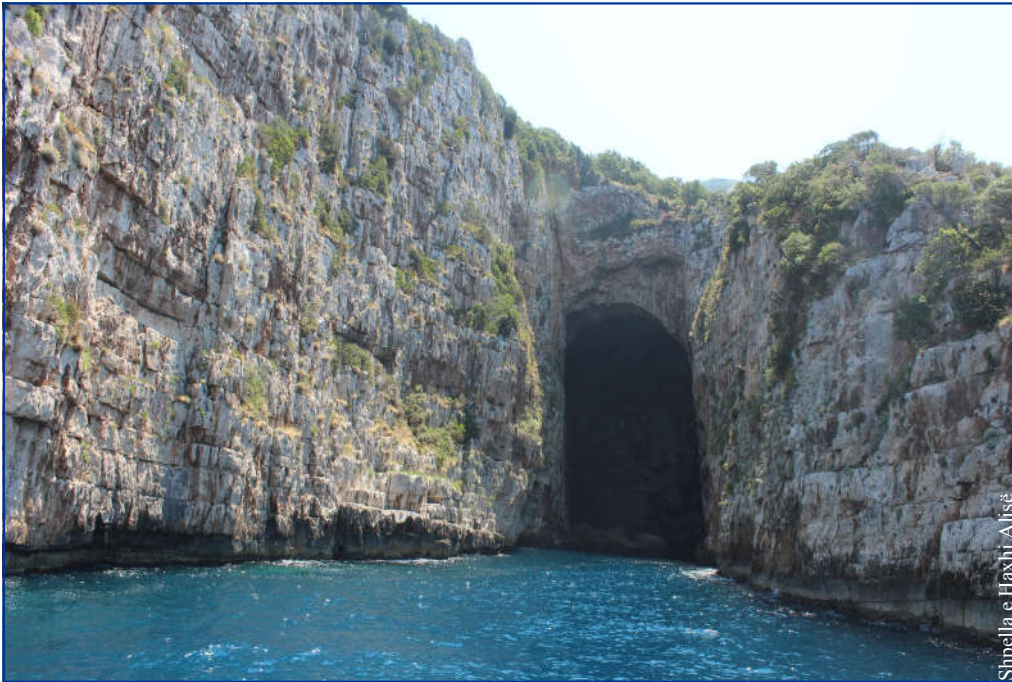
eksplorimi të

shpellave deri në 15 ditë caktohet në masën 50

USD. Për grupe më të mëdha se 10 veta ose me

periudhë eksplorimi më të gjatë se 15 ditë, vlera

e mësipërme dyfishohet."

Shpella e Haxhi Alisë

Me këtë rast Ju kujtojmë se me VKM nr. 807, datë 04.12.2003 "Përcaktohen rregullat për dhënien në përdorim të shpellave për t'u vizituar, për qëllime shkencore, ekologjike, kulturore, historike, turistike, kurative, didaktike e fetare duke u kujdesur që të mos dëmtohen vlerat e tyre".

A g j e n c i a
Kombëtare e
Zonave të
Mbrojtura
(AKZM) me
strukturat e
saja të
vartësisë, ka
detyrë dhe
duhet të
drejtojnë
vëmendjen
dhe të jetë
m ë
kujdesshme
në evidentimin

dhe marrjen e masave për njohjen, ruajtjen dhe mirëmenaxhimin e kësaj pasuri me vlerë të lënë në harresë dhe shumë pak e njohur për vendin tonë.

Konventat Ndërkombëtare ku Shqipëria është palë

"Konventa Evropiane e Peizazhit".

U nënshkrua në Firenze, më 20 Tetor 2000, synon bërjen palë në këtë marrëveshje shumë palëshe mjedisore të Këshillit të Evropës. Me Ligjin nr.87/2016, datë **08.09.2016** Shqipëria aderon në këtë konventë (*Fletore Zyrtare nr.117, faqe 2605*). Objektivi kryesor që synohet të arrihet është të nxitet e të çohet përpara mbrojtja, menaxhimi dhe planifikimi i peizazheve, të organizohet një bashkëpunimin në nivel ndërkufitar, rajonal dhe evropian si një element

i rëndësishëm për cilësinë e jetës së popullsisë në mjediset urbane e rurale, në hapësirat e mjedisit jetësor, në territore të cënuara, në ato të pa cënuara, duke përcaktuar objektiva për rritjen cilësore të peizazheve. Në fushën e planifikimit të territorit, urbanizmit, transportit, rrjeteve të komunikimit, turizmit, kulturor e mjedisor dhe përgjithësisht në shndërrimet ekonomike, duhet të mos përshpejtojnë transformimin e drejtpërdrejtë apo të tërthorë të peizazheve, por të jenë

Vijon në faqe 7

Vijon nga faqe 6 tërësisht të integruar me politikat dhe objektivat e mbrojtjes, menaxhimit dhe planifikimit të krejt peizazheve. Forcimi i kontrollit për përmirësimin e statusit të biodiversitetit dhe të zonave me vlera të larta ekologjike, duke ruajtur ekosistemet, habitatet, peizazhin, llojet dhe diversitetin gjenetik, synon shpalljen e zonave tokësore, ujore, detare dhe bregdetare me rëndësi të veçantë për shërbimet e biodiversitetit dhe ekosistemeve, që të jenë ruajtur nëpërmjet sistemeve të zonave të mbrojtura.

Konventa lidhet gjithashtu me informalitetin në zhvillimin e tokës, territorit, hapësirave urbane e rurale dhe krijojnë një mjedis institucional,

ekonomik e social për zhvillimin e qëndrueshëm të territorit. Krijimi i procedurave të përfshirjes së publikut në procesin e informacionit, të vendimmarrjes, të rrisë sensibilizimin e shoqërisë civile, të organizatave jo qeveritare, të privatëve, të autoriteteve publik e lokale e rajonale dhe të palëve të tjera të interesuara, nëpërmjet zhvillimit të programeve formuese shumë disiplinore lidhur me politikën e mbrojtjes, menaxhimit dhe planifikimit të peizazheve, për vlerën dhe për rolin e tij, është aspekt i rëndësishëm i konventës.

NJOFTIME

15 Shtator - Dita Ndërkombëtare e Pastrimit të Bregdetit *(e shtuna e tretë e shtatorit)*

16 Shtator - Dita Ndërkombëtare e Mbrojtjes së Ozonit

18 Shtator - Dita Botërore e Monitorimit të Ujit

16-22 Shtator - Java Europiane e Lëvizshmërisë

22 Shtator - Dita Botërore pa Makina

27 Shtator - Dita Botërore e Turizmit

30 Shtator - Dita Botërore e Lumenjve *(e diela e fundit e shtatorit)*

1 - Për të lexuar "Ditari i Natyrës" në vite...

<http://www.inca-al.org/index.php/sq/publikimet/ditari-i-natyres>

Udhëzime për të kontribuar në Ditarin e Natyrës

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri mirëpret artikuj të ndryshëm të cilët ju dëshironi t'i publikoni në Ditarin e tij elektronik. Artikujt duhet të jenë jo më shumë se 200 - 250 fjalë. Ju lutemi të merrni në konsideratë këtë kërkesë, pasi interesi për të shpërndarë artikuj, lajme apo njoftime të ndryshme përmes Ditarit, mund të jetë i konsiderueshëm dhe ne do të përpiqemi për të siguruar hapësirë për të gjithë ju që dëshironi të kontribuoni. Redaksia ruan të drejtën për të shkurtuar apo modifikuar (jo tjetërsuar) tekstin nëse do të jetë e nevojshme.

Ju lutemi dërgoni një foto shoqëruese për artikullin tuaj dhe / ose web - link për referencë të mëtejshme.

Faleminderit për marrjen në konsideratë të këtyre udhëzimeve!

Grupimi "Të Shpëtojme Arinjtë Shqiptarë"

Organizatat Partnere të Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës

Botim i Institutit për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri / INCA
Redaksia: Nihat Dragoti; Ilirjan Qirjazi; Vilma Kadiu; Marinela Mitro